

Starinske šege kresovanja

Bliža se kresni večer, čaroben in bajen. To noč plešejo vile na zelenih lokah, nad tihimi vodami... Oj, čudovita je ta skrivnostna noč, ki le za kratek trenutek sledi najdaljšemu dnevu v letu! Lahne meglice se vijejo kakor čudežna bitja nad globokimi tolmuni, nad šumljajočimi potoki... V kresni noči se pogovarja živina, nocoj cveto zakladi... Kresni večer!

Kres ali Ivanje

Ko se zvečer in se zabiešče prve zvezde na nebu, zagoré v mirni dobi po višinah in ravninah kresovi. Od vrha do vrha odmeva vriskanje, streljanje in pesem. Navada, zažigati kresove, je davna, prastara. Naši davni predniki so praznovali že v predkrščanski dobi drugi veliki narodni praznik v letu: kres, to je: oni čas, ki se je po najdaljšem dnevu začel spet krajšati. Prvi njihov narodni praznik je bil božič. Že stari Slovani so praznovali najdaljši dan in najkrajšo noč o našem navadnem kresu ali na Ivanje. Poleg mnogih ostalih bogov so častili davni pradedi predvsem Svaroga ali Svetovita, boga sonca, ognja in luči. Temu bogu na čast so prižigali o kresu, ko zari sonce v svoji največji moči, velike grmade, netil' so kresove, okoli njih plesali, jih preskakovali, prepevali in se veselili.

Kakor razne ostale ljudske šege, navade in vraže iz poganskih časov, je prevzela pozneje krščanska doba tudi kresovanje, zažiganje kresa z vsemi šegami, in to na večer pred sv. Janezom Krstnikom, ter ga je spojila s tem svetnikom in njegovim godom. Kresovanje je zelo star in lep običaj. Hrvati in Srbi ga imenujejo Ivanje ali Ivanj dan, pa tudi kresnica ali kresovi; Čehi: svatojanský oheň ali po starem sobotka; Bolgari: Ivanovo; Rusi: Kupalo ali Ivan-Kupalo; Poljaki: sobótka. S kresom je v zvezi mnogo zgodovine.

Čudodelna praprot

Ponekod je med Slovenci še dandanes na kresni večer navada, da potresa po hiši praprot in vtikajo v strehe kresnice, praprotno cvetje. Vtika jo jih bodisi v streho ali kam zunaj hiše, v razpoke pred hišnimi vrati, okoli njih v podboje ali nad vrata, tudi okoli oken po zunanji steni; po štajerskem in v Beli Krajini v steno proti soncu.

V nekaterih krajih ima vsak izmed domačih svojo cvetico ali rastlino, praprot, marjetico ali kresnico, ki si jo je izbral sam. Vse te rastline puščajo do prihodnjega jutra: komur se povesi pred soncem, ta umrje še pred letom. Potresanje praproti se je prisojalo že v predkrščanski dobi čudodelni moči kresnih rastlin, v krščanski dobi pa se je vse preneslo na sv. Janeza Krstnika. Njemu so nastiljali na kresni večer tla po hiši s praprotjo, češ da bo prišel prenočit in bo ležal lahko in mehko ter bo odvrnil od hiše v tistem letu vsako nesrečo ognja in požara.

V Beli Krajini so kdaj prej metale mladenke popoldne pred kresnim večerom šopke ali vence iz rumenih cvetic, takolimenovane »šentjanžve rože«, ki so jih isti dan nabrale. Kateri mladenki je obvisel šopek ali venec na strehi prvič, drugič ali tretjič, ta se je omožila še tisto leto. Če pa je padel šopek tudi tretjič na tla, je morala še dolgo čakati na izvoljenca. — Ponekod so metali take šopke ali vence otroci in odrasli obojega spola izpred vsake hiše tako dolgo, dokler niso vsi obstali na strehi. Vsak domač človek je imel poseben šopek ali venec. Če je obvisel »z glavo«, to je z zgornjo stranjo nad vezjo navzgor obrnjen, je to pomenilo, da bo oni človek, ki mu je bil namenjen, to leto še živel. Če pa se je obrnil šopek ali venec »z glavo« navzdol, je pomenilo, da bo oni človek še pred letom dni umrl.

Okrog Ribnice si razlagajo ta običaj drugače: Če je padel šopek s strehe na tla, je to pomenilo, da bo tisti, ki ga je vrgel, to leto še živel; če pa je ostal šopek na strehi, bo tisti človek umrl še pred letom. Drugod mečejo dekleta pred kresnim večerom venec čez glavo na drevje; kateri obvisi venec na veji, ta se omoži še tisto leto.

Ponekod tresejo dekleta na kresni večer bežeg, da leti, če je baš v cvetu, cvetje na tla, pri tem pa govorijo:

»Biz b'žá,
daj možá,
je mladá,
'kar stará!«

Spet drugod postavljajo za sv. Janeza Krstnika šopke po oknih. Vsakemu v družini je po eden namenjen. Komur prvi odpade, ta mora prvi

umreti. Šopke vtikajo tudi pod streho, za hodnike ali pa v skrajni strešni rob. Ti šopki so po ljudski veri najboljše varuhi pred strelo.

Živina se pogovarja

Posebno veliko čudodelno moč pripisuje ljudstvo praprotnemu semenu, ki ima po ljudski veri svojo posebno moč prav o kresu, ko je najdaljši dan in najkrajša noč. Kakor ponekod verujejo, da govori živina na sv. večer in mora imeti vsak, kdor jo hoče slišati in vedeti, kaj govori med seboj, praprotno seme pri sebi, tako verujejo drugod, da govori živina le enkrat v letu takó, da jo more slišati človek, in sicer takrat, kadar imajo rastline največjo moč, to je o kresu. A to le tedaj, če ima oni, ki posluša, nevedé s seboj praprotno seme. O tem nam pripoveduje dolenska pravljica nastopno:

Gospodar je imel hlapca. Bil je vroč dan baš pred kresnim večerom. Kosila sta ves dan na travniku in se vrnila zvečer na moč utrujena domov. Po večerji ukaže gospodar hlapcu, naj žene oba vola na pašo, zakaj prihodnje jutro bodo šli na najbolj oddaljeni travnik po seno. Hlapec uboga, četudi zelo nerad, ker bi šel rajši spat. Toliko da pride na travnik, kamor je zagnal oba vola na pašo, sede utrujen na kamen in zadrem-lje. Ko se zbudi, ne vidi več volov. Hitro skoči in jih gre iskat. Dolgo časa je hodil zaman, ves zlit od kratkega spanja in slabega pota. Misleč, da sta se vola zgubila, je hlapec klel in jima strašno grozil z bičem. Naenkrat zapazi ves vesel, kako sta ležala oba vola v neki dolnici in mirno prežvekovala med praprotjo. Hlapec se jima približa in vihti bič.

Toda, kako se prestraši, ko zasliši glas starega vola, ki je govoril mlajšemu: »Blagor tebi, ti boš še dolgo živel in si boš služil pri gospodarju dobro krmo. Jaz pa bom moral poginiti že to jesen, in moje meso bodo pojedli ljudje, kakor je pač to njihova navada.« Po teh žalostnih besedah se utrne debela solza iz njegovega očesa. »Na pomlad pa,« je nadaljeval starejši vol, »boš oral že z novim tovarišem. Toda, ko bosta zorala že nekoliko brazd, se bo prikazala izpod brazde velika in strašna kača. Udrla bo za gospodarjem, ki bo tedaj plužil, in ga bo smrtno pičila v nogo. A živa duša mu ne bo mogla pomagati razen hlapca, ki bi ji moral, čim se bo prikazala, z gorjajo pokazati pravo pot do gospodarja. Toda vetaniva in pojdiva domov, hlapec naju gotovo že išče; gorje nama, če naju dobi!«

Nato vstaneta in gresta proti domu. Hlapec pa je šel ves pohleven in tih za njima in se niti dotakniti ni upal nobenega. V jeseni je gospodar zares prodal starega vola mesarju. Na pomlad, ko so orali repo, se je zgodilo natanko tako vse, kar je bil govoril vol na kresni večer. Izpod brazde je prilezla velika kača in udrla za gospodarjem. Toda hlapec je verno pazil nanjo in ji z gorjajo razbil črepijo. Ko vidi gospodar, kako čudovito ga je hlapec rešil smrti, ga strmeč vpraša, kako je mogel to vedeti. Ta mu pove zdaj vse, kar sta se vola na kresni večer pogo-

skoraj objokana Neža, in ko zagleda očeta župana, mu v eni sapi pove zgodbo nesrečnega petelina.

Strnad jo je — vrteč šilce žganja med prsti — boječe in sovražno pogledal, misleč: Kaj pa če babnica vé, da je sinoči zabavljaj čez njo in pritrjeval, da je čarovnica.

Za trenutek je postala tišina. Ko so gostje čuli, za kaj gre, so nekoli prasnili v smeh, drugi pa so se zgražali nad Mihom.

Oče župan položil kazalo na esnice sredi čela ter reče važno: »Prav je, Neža, da si prišla takoj semkaj. Krivica se ti je zgodila, in popraviti jo mora tisti, ki jo je zagrešil!«

Poklical je pastirja in mu naročil, naj gre po Miho.

Ko so drugi ugibali, kaj da je Miho dovedlo do tega dejanja, sta se župan in mesar Bojec v kotu pri peči tiho razgovarjala in sklepala, kako in kakšno kazen da je zaslužil Miha Redenek.

»Ha, seveda! Kokošja familija ne sme biti brez petelina, to je ena!« pravi Bojec. »Nabaviti ji mora drugega, kjer hoče in kakor hoče.«

»To je njegova stvar,« odgovarja župan.

Pastirček je vstopil, za njim pa Miha ves potrt; žalostno je pogledal po mizi, kjer se je iskrla dobra vinska kapljica, katero so vsačanje uživali z mirno vestjo. On jo je sinoči srkal preveč, da ga ni samo opogumila, ampak pogubila. O tem je bil ta trenutek trdno prepričan.

Oče župan pa je pogladil svoj žametni telovnik na lepo rejnem trebuščku, učeno pogledal po

okolici, potem se je obrnil do Mihe in dejal kakor učenik grešnemu učencu:

»Kaj si storil, Miha?«

Miha je molčal.

Ker ni bilo odgovora, je ponovil Bojec besede očeta župana.

Zopet nič odgovora.

In nadaljeval je oče župan: »Miha! umeli smo te za moža, ki vé, kaj je prav in pametno, ki pa tudi ve, kaj je krivica in neumnost. Torej, neumnost je, da imaš ti pošteno in pridno Nežo za čarovnico, katerih sploh ni! Krivico si ji pa napravil, s tem, da si ji ugonobil petelina in povzročil strah. Prišla je k meni, in prav je imela. Zakaj, če bi šla ona do orožnikov, bi imel ti opravlja z gosposko. In ta pa ne pozna šale!«

Stopal je gori in dol; ko pa je končal, je stopil pred Miho ter ga vprašal: »Kaj je treba storiti?«

»Kaj naj storim?« vpraša Miha proseče. Grlo mu je bilo suho in komaj je požiral slino. Dušilo ga je, in kaj bi dal, da bi bil že zunaj! Te zanj tako pekoče in ponižujoče trenutke je imel za večnost.

Sinoči od vina omamljen je bil močan da bi hraste lomil, besed poln kakor najboljši govornik, bil je trepet in strah kokošje familije, zdaj pa stoji tukaj kakor neboljše otroče!

Zavedal si je tega, pomagati si ni mogel.

Pomagal mu je torej oče župan, ki je sodil in razsodil: »Takole bo, Miha! Trava na Nežini senožeti je zrela. Treba bo kosca! Ona najame vrsto leto, ali tukaj ali tam. Za leto, menim, ji ni treba najemati. Pokosiš ji ti, mrvo in otavo.

Torej: Kar letos dozoreva in kar Bog da, naj bo tvoja skrb, da bo pokošeno! — Glede plače in petelina —«

»Počakaj župan,« seže vmes Bojec »počakaj malo. — Menim da bo prav in pošteno, in da nas ne bodo po soseski čez zobe vlekli: on naj pokosi kakor si ti rekel. Pujse pa kupim jaz, kakršna sta. Imam petelina dobre pasme; tega dam Neži za usmrčenega. Ali je prav tako, Miha? Saj prešičev ne znaš gleštati!«

In pogledal je Bojec po ljudeh, češ: ali ni prav tako?

Gostje so bili zadovoljni, še zaploskali so.

»Sam vrag me je zmotil, da sem to napravil,« pride slednjič do sape Miha. »Neža naj mi odpusti, jaz bom pokosil, kakor je rekel župan. Prešička naj pa vzame vrag —, ne, ne... Bojec, Bojec! Naj ju plača kakor je prav in pošteno. Petelina pa vračunava v kupnino. Tako bo!«

Zadovoljen je bil Miha, da se je vsa reč tako končala, Bojec pa tudi, in ponudil je Mihi vina, katerega je ta spil na dušek.

Neža je premagala žalost, saj ji ne bo treba iskati kosca, in petelina bo dobila lepšega kakor je bil njen.

Bog pa je tisto leto prav posebno blagoslovil zemljo: rodila je vsega, kakor že dolgo ne. Visoko, gosto in sočno travo je kosil Miha. Za njo pa otavo. In ko je menil, da je zadostil pokori za svoj greh, je sprevidel, kako se je motil. Čakala ga je še ena košnja. Pótem ko so spravili otavo, je počela trava odganjati in hočeš-nočeš je moral pokositi še otavič; ker sklenjeno je bilo, da pokosi vse »kar Bog da še letos...«

varjala. Vendar pa ni vedel niti sam, zakaj je bil ališal volovski razgovor baš takrat. Zakaj brez njegove vednosti se mu je vsulo v škornje praprotno seme; če bi bil pa to vedel, ne bi bil ališal ničesar. (Slovenski Glasnik 1865.)

Kresovale tri devojke...

Ko je zbrana množica okrog kresne grmade, hodijo ponekod, zlasti v Beli Krajini, najlepša dekleta, kresnice imenovane, v vasi od hiše do hiše, nabiraj darov za »ivanjsko svatbo«. Navadno hodijo po trije pari deklet, dva para pojeta, eden pa nosi kruh in jajca, ki jih dobivajo kresnice v dar. Kresnice prepevajo:

»Me bomo nocoj malo spale,
ker bomo polje varovale.«

Te besede merijo na staro vražo, da letajo v kresni noči nečisti duhovi in čarovnice na visoke kraje, kjer imajo svoja zborovanja. Ker pa letajo čarovnice preko polja na svoja določena mesta in gore, in sicer to noč zelo nizko, so se bili praznovniki ljudje ter se boje ponekod še zdaj, da ne bi naškodile polju.

Ponekod je bila med Slovenci vražo, da se bojujejo v kresni noči čarovnice s »krstniki«, ki so dvanašteri bratje, to je: če je v družini dvanašt bratov, enega očeta sinov, tedaj bo dvanašt izmed njih »krstnik«. O kresu so ti krstniki v veliki nevarnosti, ker jih napadajo čarovnice s koli. Zato kmetje vse take kole na polju izpuhijo, da ne bi imele čarovnice orožja. Gotovo je s to vražo v zvezi tudi belokranjska popevka, ki jo pejejo kresnice:

»Nam ne date vsega tega,
čmó vam vzeti mlad'ga sinka,
mlad'ga sinka za krsnika.«

Če pa je najmlajši otrok deklica, so kresnice grozile:

»Čmó vam vzeti mlado hčerko,
mlado hčerko za kresnico.«

Že v Valvasorjevem času so hodila dekleta na kresni večer gledat v studenec, misleč, da se jim pokaže v vodi podoba namenjenega ženina. Tudi so metale deklice na kresni večer v ribnike, studence in potoke vence ter po vodni površini ugibale svojega izvoljenca. Na Gorizijskem so postavljala dekleta v kresni noči kablico vode pod okno, da bi zagledale v vodi njim namenjenega ženina.

Ob kresni grmadi

Že v predkrščanski dobi so kresovali naši predniki na visokih krajih, brdih in planinah, največ zato, da so se približevali po božje češčenemu soncu, pozneje pa seveda zato, da je bilo videti kres daleč naokrog. Tu in tam so kurili pri nas kres tudi na ravnem, za vasjo ali sredi vasi, v gozdu ali pa tudi na kakem razpotju ali razkrižju.

Zgodovina nam pripoveduje, da se je kresovanje v dobi preporoda po letu 1848. zelo pomnožilo, dočim je poprej že precej ponehalo. V Ljubljani se je uvedla navada vsakoletnega zažigjanja kresa, ki se je kuril na Rožniku. »Slovenski Narod« iz leta 1886. poroča: »Po novodobni šegi spuščajo se v Ljubljani poleg kresa tudi žarniki (rakete) in zažga umetni ogenj; okoli Ljubljane svetijo se pa kresovi po vsih gričih.« — Zelo pestro in slikovito se je praznoval kresni večer nekda v Novem mestu. Mestna gosposka je sama

pošiljala h kresu »požarne stražnike«. Na lok ob Krki se je zbirala množica ljudi, godci so igrali, mladina se je vozila po vodi in spuščala po njej na deščicah zažgano smolo. — Na Notranjskem so kurili kres v nekaterih krajih le pastirji. Nalagali so na ogenj le brinje, ki je bilo našim prednikom svet les. Po narodni veri je priganjal brinjev dim vso nesnago, kače in vragove.

V nekaterih krajih so mladi ljudje okoli kresa peli in plesali ter ogenj preskakovali. Starejši ob grmadi so jim po večjem ali manjšem skoku prekovali do prihodnjega leta srečno ali nesrečno življenje. Malo dečico, ki še ni mogla sama preskakovati grmade, so prenašale matere prek ognja, da bi bila zdrava, močna in srečna. Marsikod drugod so tudi kresno grmado preskakovali in celo prevažali vozove čez ogenj. Kresnemu ognju so v stari dobi pripisovali očistilno moč ter prvotno gonili skozi ogenj tudi živino, v veri, da bi varoval živino bolezni in čarov. Ker pa se je včasih tako živinče vendarle opeklo in pokvarilo, so začeli pozneje prevažati preko ognja le prazne vozove. V ljubljanski okolici so zažigali o kresu brezove in sirkove metle, jih sukali in metali goreče v zrak. V mnogih krajih so pri grmadi tudi streljali z možnarji, puškami in samokresi. Za kresno grmado so hodili otroci nabirati od hše do hiše potrebnega netiva, drv, polen in starih metel.

Po nekaterih krajih okoli Lašče, Ribnice, Dobropolj in Žužemberka so hodili ljudje o belem dnevu pred kresnim večerom na polje kropit. S seboj so nosili na cvetno nedeljo blagoslovljene šibe ter zatikali v vsako njivo po eno šibo. — Ponekod pravijo, da sliši človek, ki dene na kresni večer uho na možnar, nebeško godbo. — Drugod, kjer se je tudi vzdržal narodni običaj zažigjanja kresnega ognja, se je tolmačil njegov postanek z legendo, po kateri je sv. Janez Krstnik povedal Zidonu, da ga bodo našli v puščavi tam, kjer bodo videli ogenj. Ko pa je bil Herod razposlal biriče, da bi ga ujeli, so videli toliko ognjev, da niso vedeli, kam bi krenili. In zares niso našli svetnika.

Ognjena kolesa

Ponekod so tekali po polju z gorečimi plamenicami ali drogi z gorečo slamo, metali pri kresu goreče metle in goreča kresna kolesa. Marsikod so spuščali o kresu ognjena kolesa, s slamo ovita in zažgana, s hrbov v dolino. Tudi ta običaj je bil spomin na pradavno dobo, ko so častili naši pradedi sonce kot božanstvo. Ponekod je bila pri tem še vražo: na katero stran zleti ali se obrne tako goreče kolesce, z one strani bo nevesta tistega mladeniča, ki ga je zalubil.

Taka kresna kolesca iz bukovega in jelovega lesa so tudi metali visoko v zrak. Vsako tako kolesce, tolikšno kakor dno kupice, je bilo na sredi prevrtno, tako da se je moglo natakati na palico. Ko so ga zažgali, so ga pogurali po navzgor položeni deski na vso moč visoko pod nebo, da je letelo dalj časa po zraku kakor zvezda. Metali pa so taka kresna kolesca z visokega kraja, kjer so kresovali, v dolino. Okrog polnoči kresovi ugašajo, ples ponehava, petje utihne. Kresnice se razidejo po svojih domovih. Čarovniška moč in oblast je minila. Ljudje odnašajo ugaste utrinke in ogorke od kresnega ognja in jih vtikajo v strehe, da bi se zavarovali pred požarom. Blažen pokoj plava nad pokrajino.

Igor Roman:

Gregov strah

Počasi smo odložili žlice, hlapec Grega je potegnil skledo k sebi, pobral in postrgal se zadnje ostanke zelja in vzdihnil:

»Da, da, tako je.« In spet nam je začel pripovedovati svojo priljubljeno zgodbo, katero smo že sto in stokrat slišali, in to vedno, kadar smo večerjali zelje. Vsi smo jo poznali, do potankosti smo vedeli vse, kaj bo povedal, vendar smo sklonili glave in prisluhnili.

— Bila so leta prve svetovne vojne in trda nam je predla, je začel Grega. Jedli smo nekaj, v čemer je plavalo zelje, smrdelo je po vsem mogočem, samo po jedi ne. Vendar smo planili po tej godlji ko izstradani psi. Da, tako je bilo.

Takrat mi je bilo že petnajst let in edini možki sem bil pri hiši, zato sem imel za svojo dolžnost, da preskrbim nekaj boljšega za pod zob. Izmužil sem se z doma in šel za hišo proti Križkim razvalinam starega gradu, kjer je strašilo, kakor so govorili. Sedel sem na okrušen nadzidek in si belil glavo z vsem mogočim. Nad menoj se je nenadno okrušil omet in mi zdrknil po telesu. Prestrašen sem se ozrl, gledal naokoli in. Bog mi je priča, naenkrat sem zagledal strah. Bel je bil in hitro se je vlekel po cesti proti vasi. Po vsem telesu mi je zagomazelo, gledal sem nočno strašilo in zavpil sem, da je odmevalo v gluhi noči. Bela pošast mi ni na srečo nič storila, ampak se je kmalu izgubila med hišami. Premislite, videl sem strašilo pod Kriškimi razvalinami!

Od strahu si dolgo nisem opomogel in previdno sem se priklatil domov. Nikomur nisem ničesar omenil, bilo me je sram pred materjo in sestrami priznati, da sem se bal prikazni. Tisto noč se tudi spati nisem upal, kajti povsod sem videl bele pošasti.

Drugo jutro sem sgnal našo edino kravo na potok. Za hišo sem srečal župana, prijazno sva se nasmehnila in on me je proti svoji navadi ogovoril:

»No, no, glej ga Grego, cel možak je že!«

»Kaj pa hočemo, edini možki sem pri hiši,« sem tja v en dan zini. Župan je stopil k meni in potihlo šepnil:

»Možak pa mora tudi držati kaj nase!«

»Seveda,« sem se nasmehnil, »to se pa razume.«

Tako sva se razšla. In veste, ne morete si misliti, kaj je prinesel tisti večer sam župan k nam? Celo vrečo moke, prave moke in materi je pred odhodom dejal:

»Pametnega sina imate, bodite ponosni!«

Tedaj mi je šele padlo v glavo, da je bil nočno strašilo županov zaklad moka, ki si ga je od bog ve kje pripeljal...

Grega je resno namršil rošate obrvi, se obrnil okoli ust in zažgal: »Da, ta' o je bilo, prav tako!« Mati pa je še segla po hlebcu kruha in ga porinila pred hlapec:

»Na Grega, kar jej!«

Grega se je nasmehnil, si odrezal zagozo kruha in odlomastil spat.

Dovolj pokore za greh.

Ampak sklenil je in tudi na glas povedal na Martinovo nedeljo v krčmi očeta župana: »Greh je bil storjen in pokora opravljena. Ne verujem v čarovnice in jih za to tudi ne bom več priganjal. Ali verjamete?«

Arkadij Averčenko:

Policijski okraj

Ali se vam vsaj malo sanja o poslih spretnih ruske policije?

Tedaj sedite enkrat pol ure v zatohli, zasmrjeni pisarnici policijskega okraja! To je zelo poučno.

Okrajni nadzornik sedi pri na pol popisanem papirju, dvigne glavo in vpraša metodično:

»In česa manjka tebi?«

»Meni so ukradli samovar, striček.«

»Kam pa si gledala takrat?«

Okrajni nadzornik izborni ve, da njegovo vprašanje ni nič drugega, kakor brezplodno in nepotrežno zavladačevanje njegove obvezne dolžnosti: zaslišati žensko, napraviti zapisnik in nato zalotiti zločinca.

»Čemu si pasla zijala?«

»Prav to je. Stekla sem bila v prodajalnico, tu je prišel pes, izlil vodo, stresel ogije na tla pa so ga videli.«

»Ga — — — Kako veš, da je bil možki, ne ženska?«

Kuharica se zavije v ogrinjavo, si obriše s kazalcem nos, malo pomisli in prizna:

»Utegnila bi biti tudi ženska... Kdo ve?«

»Ali sumiš koga?«

»Sumim.«

»Koga?«

»Bil je kak slepar.«

»O, kako se znaš šaliti... Počakaj malo, bom že napravil. Česa želite vi, gospod?«

»Pri meni je vlažno.«

»Kaj je vlažno?«

»Moje stanovanje.«

»No — in?«

»Menda boste priznali, da ne morem ostati v vlažnem stanovanju...«

Nadzornik se prav nič ne domisli, da bi dejal, da mu tega ni prav nič mar, ali da se čudi, da more priti kdo k njemu s takimi malenkostmi. A edinega razkošja, ki mu je dostopno, odložiti delo za nekaj trenutkov, si ne da vzeti.

»Kdo vam je ukazal najeti vlažno stanovanje?«

»Ko sem ga najel, je bilo suho.«

»Pa sami pravite, da je vlažno.«

»Ko 'smo se preselili, se je izkazalo, da je vlažno. Na preprogah so se pokazali taki madeži, da so videti hujsi kakor zemljevid.«

»Ali sumite koga?«

»Kako? Ne razumem vas.«

»Hm... Hotel sem vprašati, ali zahtevate odškodnino.«

»Kako naj jo zahtevam? Od vlažnosti nastane protin. Časih je prav za kratek čas in je z dese-

limi rublji dobro plačan, časih pa je tako, da jih je tisoč premaio.«

Dolg odmor.

»Kje ste bili prav za prav, ko je bilo stanovanje najeto?«

»Saj sem rekel, da je bilo suho.«

»Dobro... Vaš naslov? Pridem in preiščem stvar... in kaj hočete vi?«

»Gospod nadzornik! Ne morete si misliti, da sem izgubila zadnji čas vse živce. Dobesedno vse.«

Najbrže ni bilo z živci dame srednjih let nič boljše kakor z nadzornikovimi, kajti pograbil je kos papirja, se prijel za glavo in vprašal:

»Ali sumite koga?«

»Dobesedno vse živce! In ponoči je, da bi čoveč zbežal...«

»Kaj vendar?«

»Strahovi... Vsi se strinjajo, da so strahovi. Nekdo potrka, hodi, spusti nekaj na tla, govori in o polnoči nastane rjojenje, da vsi ponorimo.«

»Zakaj ste dopustili, da je prišla stvar tako daleč?«

»Mi?... Kaj pa smo mogli ukreniti?«

»Ali sumite koga?«

»Niti malo ne. Prepričana sem, da stojimo pred uganko. Hodi, spusti nekaj na tla, govori...«

»Koliko duš je?«

»Kdo vendar?«

»No... ti strahovi.«

»Kako pa naj vem? Najbrž samo eden.«

»Rekli ste, da se pogovarjajo. Kako naj se en strah sam s seboj pogovarja?«